

Petőfi Sándor Szibériában élő burját leszármazottairól*

Alekszej Tyivanyenko *A szibériai „titkos fogoly” – Petőfi Sándor Barguzinban* című könyvéből tudjuk, hogy Petőfinek Szibériában és Oroszországban nemcsak orosz – Kuznyecov ág –, hanem burját leszármazottai is voltak, vannak. Ennek kiderítése Leonyid Budunov helytörténésznek, a barguzini Petőfi Sándor Múzeum létrehozójának köszönhető.

Leonyid Budunov *Petőfi Sándor – Új történetek* címmel adta közre kutatásainak eredményét (Ulan-Ude, 2015, a Burját Állami Egyetem kiadása).

Budunov ott volt 1989 nyarán a barguzini sír feltárásánál, számos fényképet készített e fontos eseményről. A burját Boozoj család genealógiájával kapcsolatos régi szájhagyomány útján indult el a kutatása Petőfi burját leszármazottairól. Összesen hét Petőfi-leszármazottat kutatott fel Burjátijában.

Leonyid Budunov könyvében két visszaemlékezést közöl a leszármazottaktól. Az egyik leszármazott **Tamara Satovna Baldakova**, a Burját Köztársaság érdemes pedagógusa, az Orosz Föderáció tiszteletbeli közoktatási dolgozója, aki a következőket mondta el:

„Valamikor az 1980-as évek elején megvettem Petőfi Sándor orosz nyelvű verseskötetét. Akkor hallottam először a magyar költőről, megismertem verseit. Később, az 1980-as évek végén a köztársasági újságokban megjelentek A. V. Tyivanyenko ismert burját helytörténész cikkei Petőfi Sándorról, a költőről, forradalmárról, Magyarország nemzeti hősről, akit Szibériába, Barguzinba száműzték. A cikkekből megtudtam, hogy barguzini száműzetésében Petőfi Sándort Alekszandr Petrovics néven ismerték, szerb származású [téves volt az információ – a szerk. megj.], nagy magyar költő volt. Elsősorban a Petrovics vezetéknev keltette fel a figyelmemet, mivel a nagyanyámtól, Szofja Petrovna Jevrejevától hallott családi legenda alapján az ő dédapját vagy Petrovicsnak, vagy Petrovnak hívták.

Az 1980-as években a Barguzinnal szomszédos Kurumkani járási Argada uluszban (ulusz: burját falu) levelet kaptak Magyarországról, amelyben kérték, hogy kutassák fel Petőfi Sándor magyar költő lehetséges leszármazottait. Ott említették a Jevrejev nevet. Argada uluszban nem volt ilyen vezetéknevű család, viszont a szomszédos Razgon (új nevén Arzgun) burját uluszban laknak ilyen nevet viselők. Ekkor vetődött fel a rokonságunk körében, hogy nem elődje-e Petőfi Sándor a Jevrejev család tagjainak (Jevrej Petruskinnak). Emlékszem, amikor felolvastam ezeket a cikkeket édesanyámnak, Szofja (Cipilma) Petrovnának, ő elmondta, hogy hallott, tud erről a történetről. Jevrejevék ezt a legendát egész életükben titkolták, nem szerettek beszélni róla, mert egészen más idők voltak akkor.

Anyám elmesélte, hogy a dédapja száműzött kényszermunkás volt, akit a távoli Ugnaszaj tanyán élő pásztor családja fogadott be, mert megszökött a száműzetése helyéről. Ez Boozoj Anhajev (Galzuut hajalma nemzetség) családja volt. A szökevény kimerült, elcsigázott volt, testét sebek borították, szakadt, piszkos ruhában, csapzott hajjal, borostásan jött ki az erdőből. Miután elmentek a tanyáról a szökött kényszermunkásokat kereső zsandárok, a család befogadta a jövevényt, ruhát, cipőt adtak neki. Ez egy fiatal férfi volt, s amikor felgyógyult, ott maradt a családnál, segített a gazdaságban.

A családban volt egy fiatal lány, akivel megszerették egymást. A lány nemsokára teherbe esett. Abban az időben, s ez az 1850–1855-ös években történt, a burjátok szigorúan elítélték, ha egy hajadon más nemzetiségű és vallású, ráadásul száműzött férfitől szült gyereket. Ezért a fiatalembert, félve a száműzött kényszermunkásokat kereső zsandároktól is, elküldték. Amikor búcsúzott az őt befogadóktól, azt kérte, hogy ha fiú születik, nevezzék Pjotrnak, ha pedig lány, akkor

Jekatyerinának. Anyám elmondta, hogy kikísérték a folyóhoz, úgy látszik, tutajon ment el. A családi legenda szerint a Barguzin folyó partjára kísérték, burját öltözetet adtak rá, burját módra befönték a haját. A megszületett fiút a kérésének megfelelően Pjotrnak (népiesen Petruskának) nevezték el.”

Leonyid Budunov kutatómunkája során eljutott Borisz Baldanovics Habrakov sámánhoz. Ő elmondta, hogy ismer egy embert, aki Petőfi leszármazottja. Költőnk nevét tisztán, magyarul ejtette ki, tehát Petőfiként, nem oroszosan: Petyefiként. A sámán elmesélte, hogy egyszer az Uljun faluban lakó Bair nevű embernél végzett szertartást, aki bevallotta, hogy nem burját vér is van a családjában, méghozzá a magyar Sándoré. Budunov másnap elutazott Uljunba, s megtalálta ott **Bair Purbujevics Mongolovot**, ő megerősítette a sámántól hallottakat, sőt az általa készített családfáját is megmutatta, amely a Sándor nevű őssel kezdődött, utána következett a fia, Pjotr, azaz Petruska, ahogy becézték. [...]

A történészek feljegyezték, hogy az 1970-es években a Barguzin-medencében a Petőfivel együtt száműzött Varga József késői utódja is kereste a költőnek és leszármazottainak a sírját, és magával vitte Eliaszov ismert néprajzkutatót is. Eliaszov volt az első a barguzini helytörténészek közül, aki Petőfi szibériai életét tanulmányozta, kutatta. Erről a látogatásról cikk is jelent meg a *Pravda Burjatyji* című újságban *Találkozás 35 év után* címmel.

Amikor 1989 nyarán híre ment a barguzini ásatásoknak, és Petőfi Sándor neve felmerült az újságokban, többször elhangzott a rádióban, televízióban, az akkor már idős Jekatyerinát arra biztatták a rokonok, akik ismerték a családi legendát, hogy hozzák nyilvánosságra a magyar eredetüket. Ő azonban megtiltotta azt. Talán éppen azért, mert a Boozoj család sok tagját érték atrocitások a szovjet hatalom idején, köztük volt a fivére, Zsamjan, Jevrej fia, Petruska unokája, azaz a titokzatos magyar Sándor dédunokája, akit 1939-ben kivégeztek. Az idős asszony attól tartott, hogy újabb kellemetlenségek következnenek, ha kiderülne a származásuk.

Bair Purbujevics megadta Leonyid Budunovnak a harmad-unokatestvére, **Ligyija Budajevna Cirenova** címét, aki ugyanott lakott, a Kurumkani járási Ugnaszajban, ahová az egykori száműzött üldözői elől menekült. A korábbi írtásföldön most egy új tanya van. [...]

A legnagyobb meglepetés Ugnaszajból való elutazása előtt akkor érte Leonyid Budunovot, amikor Ligyija Budajevna Cirenova elővett egy régi, kopott bőrröndből egy könyvet, amelyben többek közt az ő versei is helyet kaptak. Ezt a nagy költő emlékére írta:

Petőfi Sándor emlékére

A távoli magyar földről
Kerültél a zord hazánkba.
Üldözöttként, üzött vadként
Jöttél hozzánk Barguzinba.

Néped szabadságát védve
Vezetted hű nemzetedet,
Arany tollad, minden versed
Harcotoknak fegyvere lett.

Ifjúkorodnak két éve
Háborúban, harcban telt el.
Verseidnek minden sorát
Fiatalság s öreg ismerte.

Szép hazádban, magyar földön
Vezér voltál, igazi hős.
Nemes, büszke arcvonásod
Minden otthonban ismerős.

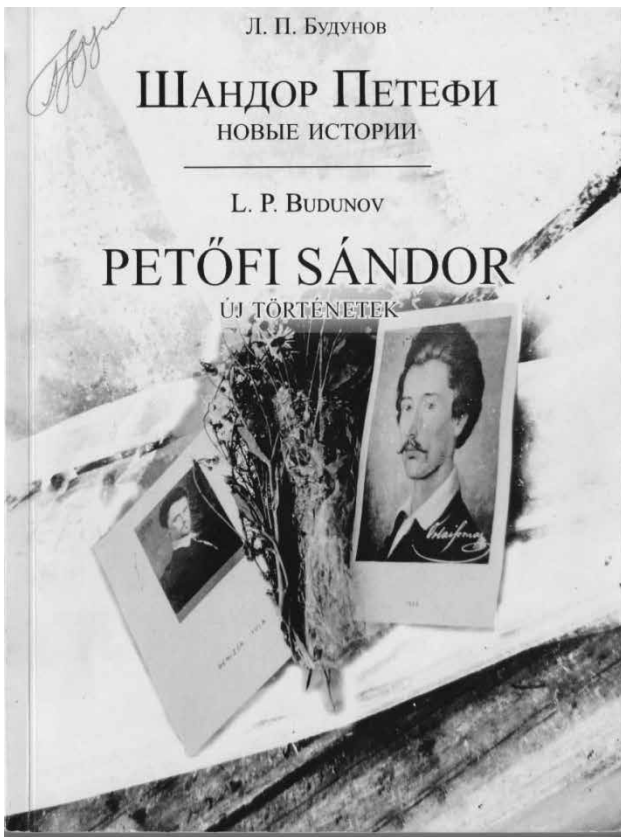
Miért írom e sorokat?
Hidd el, nem minden ok nélkül.
Lehet, hogy a te véredből
Ered a mi nemzetségünk.

Szerelemre találtál itt,
Fiad született minálunk.
Szép fiadtól, gyermekedtől
Származik a mi családunk.

Fájdalom, hogy száműzöttként
Éltél messzi idegenben,
De magyar népednek hála:
Nyugalmat lelsz honi földben.

(Dalmay Árpád ford.)

Budunov könyvéből megtudjuk, hogy Petruskának két fia született, Jevrej és Burhin. Jevrejnek kilenc gyereke és rengeteg unokája volt (akiket Budunov meg sem próbált összeszámolni). Ennek megfelelően róluk több információ és visszaemlékezés maradt fenn. Burhinnak csak két fia volt: Buda és Lodon, a lányait pedig elvitte

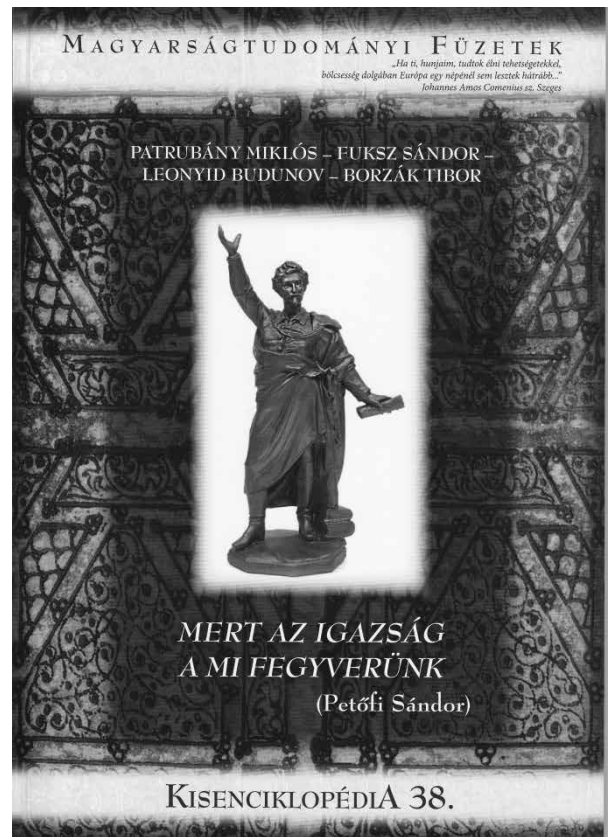
Budunov könyvében csak a cím és egyoldalnyi összefoglaló van magyarul (Ulan-Ude, 2015, a Burját Állami Egyetem kiadása)

Bauntba, és az akkori biztosabb helyen hagyta. A kapcsolat velük megszakadt. Lodon buddhista pap, tudós láma, az egituji dacan (buddhista iskola és kolostor) főnöke a megtorlások áldozata lett, gyermekei nem voltak. Buda Burhinovnak tíz gyereke született, de ők Jevrejev gyerekeihez képest egy generációval fiatalabbak voltak, ezért csak az apjuk elbeszélése alapján emlékeztek Petruskára és a korábbi felmenőkre.

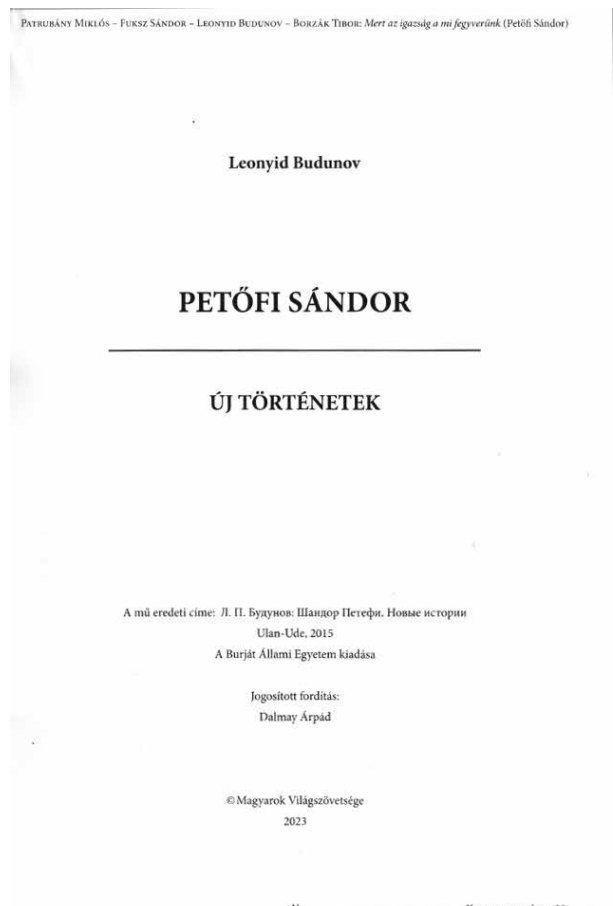
Máshol is élnek Petőfi burját leszármazottai, Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban – de ez már külön téma.

Hálásak lehetünk Leonyid Budunovnak, aki vette a fáradságot, és utánajárt Petőfi Sándor Szibériában élő burját leszármazottainak. Könyve a fordításomban a Magyarok Világszövetségének kiadói sorozatában, a Magyarországtudományi Füzetek – Kisenciklopédia 38. számában jelent meg 2023-ban. Örvendetes lenne, ha a közeli jövőben önálló könyvként is napvilágot látna.

* A Magyarok Világszövetségének kongresszusán 2024. augusztus 16-án elhangzott beszámoló rövidített, szerkesztett változata.

PATRUBÁNY MIKLÓS – FUKSZ SÁNDOR – LEONYID BUDUNOV – BORZÁK TIBOR: Mert az igazság a mi fegyverünk (Petőfi Sándor)

Ebben a füzetben jelent meg Budunov könyvének magyar fordítása